

doc. M. Kaveckis⁷. Apie 1925 metų geologinės ekspedicijos tyrimus rašė ir J. Dalinkevičius⁸. Atsižvelgdamas į doc. M. Tomašausko 1924–1925 m. atliktų geologinių tyrinėjimo rezultatus, jis 1927 m. rašė: „*Reikėtų smulkiau apžiūrėti ne tik Mūšą ir Tatulą, bet ir kitas mūsų šiaurryčių upes kaip Nemunėlį, Įstrą, Leveną [...], kur, kaip tikrai yra žinoma, ten esama pagrindinių sluoksnių išeičių, nes nuo to gali daug priklausyti nušvietimas gana dar tamsios ir neaiškios šitos mūsų krašto dalies geologijos [...]*“⁹

Be kitų darbų, doc. M. Tomašauskas vadovavo ir Kauno botanikos sodo irigavimo sistemos sukūrimo darbams.

Netekus doc. M. Tomašausko, „*doc. M. Kaveckis atsisveikindamas geru žodžiu prisiminė jo įgytą puikų išsilavinimą Peterburgo kalnakasybos institute, pirmąjį darbą Rusijos geologijos komitete,*

dirbant akad. A. Karpinskio padėjėju, tolesnį geologo darbą Latvijoje, vėliau Sibire, Tolimuose Rytuose bei Mandžiūrijoje ir 1923 m. grįžimą į Lietuvą ir pradėtus geologinius tyrimus Kauno universitete, 1924 ir 1925 metų ekspedicijose. Labai apgailėstavo, kad M. Tomašausko asmenyje universitetas be abejonės nustojo didelės inteligentinės jėgos, didelio pasišventimo žmogaus, pavyzdingo darbininko, kas universitetui, kaip mokslo įstaigai, ypatingai svarbu“¹⁰.

Nors man ir neteko bendrauti su doc. M. Tomašausku, tačiau, sprendžiant iš jo trumpos veiklos ir darbų Lietuvoje, matyti, kad tai buvo nuostabus žmogus, gilios erudicijos, sumanus, inteligentiškos elgsenos, gerai išmanantis geologiją, mokantis atrasti ir pateikti naudingųjų iškasenų bei geologinių tyrimų medžiagą, šiltai bendraujantis su bendradarbiais ir pažįstamais.

Gailė Žalūdienė, Gamtos tyrimų centro Geologijos ir geografijos institutas

TARNAUTI VISAI LIETUVOS VISUOMENEI. MARIJONUI TOMAŠAUSKUI ATMINTI

Marijonas Tomašauskas didžiąją savo mokslinės veiklos dalį, net 26 metus, skyrė Rusijos geologiniams tyrinėjimams, daugiausia – naudingųjų iškasenų paieškoms Sibire ir Tolimuosiuose Rytuose. Įkūrus Peterburgo Geologinį komitetą, jis buvo paskirtas akademiko profesoriaus A. Karpinskio padėjėju, vėliu dirbo Sibiro geležinkelio valdyboje, valdė Rusų–Azijos bendrovės akmens anglies kasyklas iki jų nacionalizavimo 1917 m. Pietų Mandžiūrijoje užsiėmė geologiniais tyrimais. Sužinojęs apie Lietuvoje atidarytą universitetą ir laisvą asistento vietą Geologijos katedroje, atsisakė jam Mandžiūrijos diktatoriaus maršalo Čang-So-Lingo siūlomos aukštos tarnybinės vietos ir su šeima 1923 m. grįžo į Lietuvą. 1924 m. sausio 12 d. M. Tomašauskas pradėjo eiti Lietuvos universiteto Geologijos katedros vyresniojo asistento pareigas, o nuo 1925 m. sausio 15 d. tapo Geologijos katedros vedėju ir docentu.

M. Tomašauskas savo mokslinių darbų

publikuoti nespėjo, liko tik paskelbta geologinių ataskaitų medžiaga, keletas kolegų straipsnių, kuriuose atsispindi Marijono Tomašausko būdo bruožai, jo neišsenkanti energija, meilė krašto geologijai, planai surasti Lietuvoje anglies, druskos, gintaro, pasiryžimas atkurti Geologijos kabineto gerovę... „*Nebuvo jame to dirbtino šalto formalizmo, kuris, dažnai pasitaiko mūsų tarpe, [...] jo veide niekuomet nebuvo išdidumo. Dėl vienos ar kitos gautos iš patyrimo nuomonės jis visuomet, nesididžiudamas, tardavos su kitais darbo dalyviais [...]*“ – rašė Česlovas Pakuckas. „*M. Tomašauskas [...] buvo kartu ir žmogus, ir mokslininkas. Ką jis pradėjo, ko jis troško pasiekti, mums, jo buvusiems bendradarbiams, ir šiaip kitiems toj srity dirbantiems, beliko tik tęsti šis darbas; tuo jam suteiksim užtarnautą padėką.*“

⁷Lietuvos univ. Mat.-Gamtos fak. darbai, 1928, IV t. 207–219 pp.

⁸Kosmos, 1927, Nr. 2–3.

⁹Gamta, 1936, Nr. 2. 106–112 p.p.

¹⁰Lietuvos univ. Mat.-Gamtos fak. darbai, 1926, III t. 426–430 p.p.

M. Tomašausko gyvenimo aprašymas iš gamtos mokslų žurnalo „Kosmos“ (1926, Nr. 10).

A. A. M. Tamašausko curriculum vitae

Aš, kalnų inžinierius Marijonas Tamašauskas esu gimęs 1868 m. rugsėjo mėn. 8 d., Telšių apskr., Žarėnų valsčiuje. 1889 m. baigiau Dinabarkę 7-nių klasių realinę mokyklą. Turėdamas patraukimą prie kalnų darbų ir norėdamas arčiau su jais susipažinti, aš tuo tikslu nuvykau į Uralą, kur buvau praktikuojęs tai Krasnoufimsko Pramonės Mokyklos Kalnų skyriuje, tai kasyklose ir kalnų fabrikuose, geologijos ir kalnų darbuose. Sunaudodamas ką tik galėjau sužinoti būdamas Urale, aš, prieš užbaigdamas sakytąją Krasnoufimsko mokyklą, išvykau į Petrapilę ir iš konkursinių egzaminų įstojau į Kalnų Instituto I-ji kursą, kurią mokyklą baigiau 1899m. pirmuoju laipsniu.

Dar būdamas studentu užsiiminėjau pas Kalnų instituto profesorių inžinierių Z. Voislavą, kuris, turėdamas „Dirvos tyrimo biurą“ (Biuro Izsliedovaniy Počvy), vedė Europos Rusijoje ir Sibire daug žemės darbų įvairioms naudingoms iškasenoms tyrinėti: anglies, rūdos, naftos ir kitų, taip pat darydamas hidrotechnikos gręžinius požeminiam vandeniui pasiekti. Būdamas paskutinių dviejų kursų studentu, aš savarankiškai vedžiau šiuos darbus ir man teko dirbti įvairiose Europos Rusijos vietose, taip pat ir Sibire.

Kalnų institutą baigęs, aš buvau įkaitytas į Geologijos Komitetą (valstybinė mokslo įstaiga). Tuo pačiu laiku aš dirbau savo darbą prof. Voislavo Dirvos tyrimo biure ir jo pavestas vedžiau naftos ieškojimo tyrinėjimus Šmardeno-Rygos- Tūkumo geležinkelio stočių apylinkėse (netoli Kemerno). Tyrinėjama buvo ir į pietus nuo čia, taip jog net pasiektą buv. Kauno gubern. siena, ir taja proga netoli sienos, Kurše, mano buvo rastas tamsiai rudo anglies sluoksnis, užklojęs neperdegamojo molio sluoksnį.

1902 m. pradžioje aš kaip hidrotechniškų požeminio vandens darbų žinovas buvau pakviestas Sibiro Gelžkelių Valdybos artezinių šulinių reikalais ir nuvykau Sibiran. Beveik trejus metus, t.y. iki 1905 m. aš vedžiau artezianinių kelių vandeniui aprūpinimą. Ši reikalą sutvarkius, aš buvau paskirtas Sibiro Gelžkelių valdybos atstovu Čeremchovo akmens anglių rajone (Irkutsko sritis), kur man teko reguliuoti santykius tarp geležinkelio ir anglies kasyklų. Visi techninio ir ekonominio pobūdžio reikalai tarp kasyklų ir Gelžkelių valdybos šiame rajone buvo Gelžkelių Valdybos sprendžiami mano nurodymais.

1908 m. sausio mėn. aš išėjau iš Gelžkelių tarnybos ir tame pačiame rajone perėmiau akmens anglies kasyklų „Rusijos-Azijos Draugijos“ (Russko-Aziatskoje Tovariščestvo) valdymą ir čia dirbau iki 1917 m. pabaigos., t.y. iki perversmo Sibire, kuomet ir kasyklos tapo nacionalizuotos. Nepaisydamas darbininkų prašymo drauge dirbti toliau su jais pas sovietus, aš, nesitikėdamas produktyvaus darbo, išvykau į Mandžiūriją.

Nuo 1918 m. kovo iki lapkričio mėn. aš laikinai vadovavau netoli Vladivostoko inžinieriaus Arcto akmens anglies kasykloms, o paskui tai Pamario srity (Primorskaja oblast), tai Manžduriijoje; nuo 1920 m. šiaurinėj ir pietinėj Mandžiūrijoje vedžiau geologijos tyrinėjimo darbus, daugiausia ieškodamas akmens anglies, ir vietoje vadinamoj „Chuan-ni-he-za“ radau geriausios rūšies akmens anglies klotų tarp sluoksnių tokio pat periodo, kaip ir Lietuvoje apie Papilę.

Sužinojęs apie atidarymą universiteto Lietuvoje, mano Tėvynėj, kuriai aš jau senai norėjau pavesti savo jėgas, ir norėdamas pasidaruoti jos labui, aš laišku kreipiausi į Lietuvos Universiteto rektorių siūlydamas savo bendradarbiavimą.....“

Kaunas 1925. I.5.

Kalnų inžinierius M. Tamašauskas